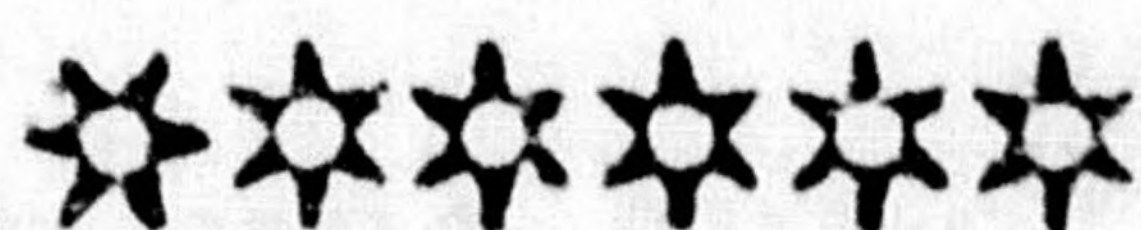

Nro. 44.

A' FELS. CSASZÁR, ÉS AP. KIRALY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből Kedden Junius 1-ső napján 1813-dik
[esztendőben.

B é t s.

Ma reggel, hat órakor Felséges Urunk Laxenburgból Cseh Országba, Gitsini uradalmába utazott, a' külső dolgokra ügyelő ministerje Gróf *Metternich* Eő Excellentiája, Feldmarsal Lajtant *Duka*, és *Kutschera* Generál Adjutánsa által kísértetve.

A' Frantzia Monitörnek 24-dik Májusi darabjában illy megjegyzésre méltó dolog olvastatik: — *Napoleon* Császár, úgymond, azt javasolja, hogy Prágában egy békességre utélzó Congressus tartasson, mellyre *Frantzia Ország'* részéről Frantzia Országi, Dániai, Spanyol Királyi, északi Amerikai, és minden szövetsé-

ges Fejedelmi meg hatalmazott követek jelen-nyenek meg. *Az ellenkező részről az Orosz Birodalom, Anglia, Prussia, és a' Spanyol Országai Insurgensek és minden velek szövetséges Fejedelmek meghatalmazott követeket küldjenek, 's a' hosszas békességnek fundamentom köveit tegyék le.*

Továbbá így szól a' Fr. Monitőr: *Hogyha, úgymond, ezen békességben Anglia részesülni nem akarna; még is mindazáltal küldjenek az egymással hadakozó Fejedelmek, és szövetséges társaik Prágába meg hatalmazott követeket, és igyekezzenek a' száraz Európában a' békességet helyre állítani; 's azonközben pedig legyen fegyverszünet.*

A' múlt őszől fogva egy olly Laplandiai ifjú múlat itten, és mutattya magát az őtet látni kívánóknak fizetésért, kinek egész teste hasonló a' fejer patyolathoz, ábrázatja piros színnel elegyes fejer ségű, szeme 's szemöldöke is fejer, fején lévő kurta haja is hasonló, és mint a' szeretseneké göndör, 's hasonló a' legfejérbbirka gyapjúhoz. Nappal semmit sem lát, hanem csak estei hajnalkor és gyergya világnál. Már ilyenkor megvidúl, friss, danol, füttyöl és tántzol. Teste állása igen szép, középszerű magasságú, dereka kartsú, tizombos de nem vastag, lába szárai egyenesek, kezei testéhez vannak mérve; egy szóval a' természetnek valóságos remek munkája. Azok a' kik őtet látták, fejer szeretsenek nevezik.

Ennek a' Lapplandiai termésnek itten előszámlált természeti tulajdonságait, tsekély értelmem szerént, hazája fekvéséből, levegőjéből és élete módjából meg magyarázom *Lapplandia* az északi Európának jeges tengerre fekvő igen nagy, de hideg, terméketlen és sivatag része, melly három részre van fel osztva, úgymint Dániai, Svétziai, és Orosz Lapplandiára. Napkeletre és délre fekvő részeinek lakosi egy kevésbé barnák, de a' jeges tengerre fekvő részének lakosi igen fejérek. Kétség kívül ebből való az itt múlató ifjú. Mivel a' föld tengelyének tsútsatlan végén laknak, sem nyáron, sem télen nem láthattyák a' napfényt, és egy 's két óránál tovább a' nap nem hosszabb, következésképpen e' miatt nem szenvedhetik a' nap' világát. Nyelvek, a' mint ama Jézus rendéből való, de már meg hóit tudós pap *Sajnovics János* a' Laplandusokról írt, és Nagy-Szombatban, 1770-ik esztendőben kinyomtatott tudós munkájában meg írta, hasonló a' Magyar nyelvhez, noha ez a' két nemzet egymás nyelvét nem érti.

Két itt tartózkodó levegői-hajós mesterek, úgymint Maenner és Kraskovics, mind ketten graduált orvos Doktorok, és Austriai Birodalomból valók, tegnapelőtt szép próbáját adták a' magok tanult mesterségeknek, a' midőn este felé, hat és hét óra közt, a' práterben számos nézőknek szemek láttára a' magok hajójokba béültek, 's három ágyú lövés után, szép tsendesen a' levegőégbe felemelkedvén két mértföldni magasságra fel repültek, és leg kissebb változást sem szenvedtek utazásokban. Hogy mesterségeket jól értik, abból lehet kihúzni, hogy a' levegőben vólt

hajókat szabad tettések szerint tudták igazgatni, és a' millyen tsendességgel fel emelkedtek, ugyan olyan tsendességgel szállottak le a' levegőből a' föld színére, a' dunán túl, a' tábori ládak közt való szigetben.

Frantzia Birodalom.

A' hadi dolgokra ügyelő Frantzia ministernek a' Feltrei hertzegnek parantsolatjára, Antwerpiában, Vliessingenben, és a' Cadsandi szigetben, e' folyó Majus 2-ik napján nyert győzedelemnek emlékezetére 100 ágyú lövések tétettek. Ezen hólnap 23 ikán minden Frantzia Birodalombeli templomokban Te Deum laudamus fog tartatni azon győzedelemnek meghálálására. — A' külső dolgokra ügyelő Fr. Minister a' Bassanoi hertzeg Majus 12-ik napját követett éjjel Párisból elútafván *Napoleon* Császár ármádiájához ment.

A' Lützeni dühös verekezésben elesett Istriai hertzeg Bessieres Marsal özvegyének következő vigasztaló levelet küldött *Napoleon* Császár, Majus 6-ik napján Colditzi fő hadi szállásáról: „*Kedves menyem Asszony!* A' Kigyelmed férje a' ditsőség mezején meg holt; az a' kár, mellyet Kigyelmed és kedves gyermekei szenvednek, kétségkívül igen nagy, de sokkal többet vesztek én ő benne. A' leg szebb halálal, és minden fájdalom nélkül holt meg az Istriai hertzeg; minden makula nélkül való hírt hagyott maga után; ennél szebb örökséget nem hagyhattott volna gyermekeinek. — Mindenkor számot tarthat Kigyelmed az én oltalmazásomra, még azt a' jó hajlandóságot is örökségül fogják ezek venni, mellyel édes attyok eránt viseltettem. Elegendő okot találhat Kigyelmed mind ezekben

bánatjának megenyhítésére, ne is kételkedjen az én maga eránt való jó indulatomról. Mivel ennek a' levélnek egyéb tzielja nintsen, kérni fogom az Istent, hogy Kigyelmedet a' maga szent óltalmába vegye.

Napoleon.

Német Ország.

Melly nagy inségre jutottak légyen azok a' Német Országi tartományok, a' mellyeken a' két ellenséges ármádia táborozik, avagy tsak által marsirozik, egy Szakszoniai Május 11 ik napján költ tudósításból szívbeli fájdalommal kell olvasnunk. Most már minekutánna a' Torgau erősség a' Moskwai Hertzegnek (Nej Marsalnak) által adattatott volna, ott is szabados által menetel lehet a' Frantziáknak az Albis folyóvízen. A' Wittembergai lakosok felette sok nyomorúságot szenvedtek. Az oda való universitásbeli tanítók és tanúlok leg alább az idén tsendességben nem lehetnek, de az egész vidék el lévén pusztítva a' nagy szükség miatt sem élhetnek. Arra való nézve a' Drézdai fő Consistorium közönséges rendelése szerént mind a' Tanítóknak, mind a' Tanulóknak meg engedtetett, hogy azok, a' kiknek Wittembergában tanítani 's tanúlni szabad volt, a' Lipsiai Vniversitásba által mehessenek, ott tanításokat, 's tanulásokat folytathassák, különösen, hogy azok a' tanulóok, a' kik a' Lipsiai Professorokat halgatni akarják, és megmutathatják azt, hogy a' Wittenbergai fő oskolában a' matriculában való bé íratásnak díjját meg fizették. Lipsiában semmit sem tartoznak fizetni, sem ezért, sem a' tanításért, sőt hogy azon stipendiumot, mellyet Witténbergában vettek, Lipsiában is megtarthassák. (Az illy stipendium, vagy

beneficium, az az jótétemény vagy kész pénzből vagy szabad asztalból álló, és töbnire két három esztendeig élhet vele a' tanuló ifjú, három esztendőre lévén az akadémiái cursus vagy tanulás meg határozatva).

A' Wittenbergai Professoroknak hirtelen leendő fellegéllésekre 2000 tallért osztatott felkötő a' Drézdai egyházi Tanács, sőt azt is megígérte nékik, hogy a' katonaság' kvártélyozása miatt szenvedett károkat ki fogja pótoltatni. — Az úgy nevezett *Augusteum*, tudniillik az Univeritásnak az az épülete, mellyben *Luther Márton*, volt Sz. Agoston szerzetén lévő pap, 1517-ik esztendőben a' Reformátziót elkezdte, katonaispotalyra, a' várbeli templom pedig, mellyben *Luther Márton*, és *Melanchton Filep* halmvaik nyúgosznak, és a' melly 1808-ik esztendőben nagy költséggel újonnan építetett vala, széna's gabona magazinumra fordittattak. A' városnak 21-ik Aprilisi ágyúztatása alatt, midőn D. *Nitsch* Generális Superintendens a' városi fő templomban prédikállott volna, arra több tüzes granatok hullottak. — Wittenberg környéke úgy el van pusztítva, hogy azon egy zöldellő fát, bokrot, fűves mezőt, és vetés földet sem lehet látni. De nemtsak ezen város környéke, hanem Szakszonia Országának más vidékei is sok mértföldekre, a' mellyeken tudniillik a' hátráló Orosz seregek által mentek, pusztákká tétettek; töbnire minden falukból kiköltöztek a' lakosok, minden marhájoktól, tyúkjaiktól, galambjaiktól megfosztattak, őszi 's tavaszi vetéseik vagy öszve tapodtattak, vagy a' lovakkal leétettek, sok ezer hóld szántó föld, a' vetni való mag, és vonó marha nem léte miatt, míveletlen maradt.

A' 14-ik Majusi Lipsiai levelekből ezeket olvassuk: A' mi városunk vidékén fekvő faluk, és mezők gyászos színbe öltöztek. A' verekedés mezején három szegletű földön, Lipsia, Lützen, és Zwenkau közt minden el van pusztítva, sok taluhelységeken egy ház, egy négylábú; egy barom, egy szárnyas állat sem találtatik, minden megégett, 's elpusztúlt. Vólt javaiknak töredékein könyves szemekkel állanak a' szerentsétlen lakosok, és hazafiaiknak a' Lipsiai lakosoknak jótévőségekben bizakodnak, a' kik töbnire a' szegény sebbe esett katonákkal bajoskodnak, orvosok, kézi orvosok, gyógyító szerek, sebre való ó vásznak, és eleségek küldetnek a' verekedés helyére, a' sebes és vérekben fetrengő katonának tsak látása is szívbeli keserűséget okoz. A' verekedés helyén maradt sebesek, kik között sokan harmad napig éhséget szomjúságot, és sok fájdalmat szenvedtek, meg vallyák, hogy a' Lipsiai lakosoknak jótévő segedelmek nélkül mindnyájoknak el kellett volna veszni. A' meghóltak százanként temették az ásott gödrökbe. A' megsebesítetteknek és meghóltaknak számát 34000-re könnyen lehet tenni. Az a' gázló tó, melly a' Frantzia hadi seregeknek jobb szárnyát fedezte, úgy meg vólt holt testel tömve, hogy azon mind a' gyalogság, mind a' lovasság mint valamelly tsinált hídon által mehetett.

Renusi Szövetség.

A' Weszfáliai Király *Yéromos Napoleon* a' már el enyészett Májusnak 10-ik napján következő írást küldött az Országban lévő Püspökökhöz: *Püspök Uram!* Azok a' szerentsétlenségek, mellyeket egy durvá ország levegője, az

időjárásnak rendkívül való kegyetlensége, és egy szövetséges Hatalmasságnak hívségtelensége okoztak vala, útat nyitottak az ellenségnek a' Német Országba való bėjövetelre, és a' mi országunkba való bényomúlásra. — A' Császár, a' mi Felséges Bátyánk hadi seregei előtt meg jelenvén, az ő zászóí a' Lützeni síkságon győzedelmet vettek, melly valamint az ő vitéz lelke, úgy hadi népe eránt való hívségben meg maradt.

Újokban megfenyítette az Isten az északi népeknek kevélységeket, és a' hívségtelen frigyesnek elárúlását. Arra való nézve kötelességünk azt kívánnya, hogy a' Mindenhatónak hálákat adjunk, és a' mi Felséges Bátyánknak óltalmába való vételéért, és országunknak adandó állandó békességért, alázatossan esedezzünk.

E' szerént azt akarom Püspök Uram, hogy ezen írásom' vétele után való vasárnapon, a' Kigyelmed és minden osztálybeli anya templomokban közönséges imádságok tartassanak, az órára nézve Kigyelmed a' polgári előjárókkal egyezzen meg, a' kik a' közönséges könyörgésre meg szoktak jelenni, egyszersmind olly rendelkezéseket tétessen, hogy a' következő vasárnapon, minden megyéjebéli anya templomokban *Te Deum laudamus* (Téged Isten dítserünk) tartasson. — Mivel ezen írásomnak más tzielja nintsen, kérem az Istent, hogy Kigyelmedet Püspök Uram a' maga szent óltalmába vegye.

Svétzia.

A' Svétziai Korona hertzeg *Károly János* (vólt Fr. Marsal Bernadotte) egyetlen egy fiának a' Südermanlandi hertzegnek társaságában *Gothenburgból* jövén, Majus 5-ik napjának estéjén

Helsingborgba érkezett. Minden azon kikötőhelyben lévő hajók öröm ágyú lövésekkel tisztelték meg Eő Kir. Hertzegségét, és az egész város kivilágosított. — Ánglus Admirális *Morris*, és azon kikötőhelyben lévő Ánglus hajóseregnek több tisztjei, Eő Kir. Hertzegsége udvarlására a városba bé mentek, és a' nevezett Admirálist vatsorára marasztotta a' Hertzeg. — A' következő napon, dél után Landsronában és Malmoebe utazott, Majus 8-ik napján pedig Carlsronába.

El ment é, és mikor ment el a' Svéciai Korona Hertzeg Pomeraniába, még nem bizonyos. Minden ezen tárgyról kiadatott Berlini tudósítások még eddig meg nem bizonyosodtak, sőt Prusszus Kir. Minister is, a' ki sok ideig várta Eő Kir. Hertzegségét Stralsundban, Majus 16 ik napján Berlinbe vissza ment.

Hadi Tudósítások.

A' Luzatziai határokról jött tudósítások szerint, a' Frantzia Császár fő hadi szállása Majus 23-ik napján Szakszonia határán *Görlitzben*, az Orosz Császáré Sziléziában *Lövenbergben* volt; az egyesült Orosz és Prusszus armádia két marsúton hátrál Boroszló felé, az egyik Waldauból Banzlaun által, a' másik Laubauból és Lövenbergből ugyan azon Sziléziai fő város felé.

A' 24-ik Májusi Boroszlói (Brezloui) újság levelekben ellenkező dolgot olvasunk. Az ide való katona kormányszék, úgymond, következő hivatal szerint való tudósítást adott ki azokról a' hadi dolgokról, mellyek Würschenben Bautzen mellett Majus 19 ik napján történtek. Az ellenségnek tudósításai néhány napoktól fog-

va abban megegyeztenek, hogy a' Fr. Generál *Lauriston* 12000 emberből álló corpora *Lukaun* és *Hoyerswerdan* által a' mi jobb szárnyuk felé menni igyekezett, és hogy Marsal *Ney*, a' ki amattól egy napi járó földel hátrább vólt, annak segítségére mennyen. Arra való nézve elvégeztetett, hogy minekelőtte ez a' Marsal *Lauriston* Generálhoz érkezne, ezt az Orosz és Prusszus egyesült seregek megtámadják, megverjék. Orosz Generál *Barclai de Tolly*, a' kire ez a' fontos dolog vólt bízatra, Majus 19-ikén, dél után gyorsan *Königswartha* eleibe ment, Generál *York* pedig *Weiszigen* által marsirozott, hogy a' *Barclay* corpusával magát öszve kaptsolhassa. Már *Königswartha* alatt az ellenségre bukkantak az Orosz hadi seregek, 's azon várost kemény, ellene álhatatlan erővel, bajonettákkal (a' puskák végein lévő három élű hegyes törökkel) elvették, hat ágyút elfoglaltak, 's az ellenséget hátra verték. — Azonközben Generál *York* is *Weiszig* mellett egy nagy ellenséges osztály seregre bukkant, avval megütközött, és csak a' verekedés alatt esett tudtára, hogy ez az ellenséges sereg a' Marsal *Ney* 3 osztály serege legyen, kit még több mértföldni messzeségre lenni gondolták. A' számokra nézve sokkal kevesebb Prusszus hadi seregek egész estig viaskodtak ezzel a' számos ellenséggel, és a' verekedés helyét nagy ditsóséggel megtartották, 's annál fogva a' *Lauriston* Generál corpora egészen kiveretett a' mezőből. Ma reggel minekutána a' múlt éjjel hátrább vonta vólna magát az ellenség, a' *York* és *Barclay* corporaik is közelebb jutottak az egyesült ármádiához. Ezen ne-

vezetes verekedésnek haszna ebben állott, hogy 1500 Frantziák fogságba estek, és az ellenségnek feltett tzejja héjába valóvá tétetett.

A' Sléziai Királyi Kormányzók következő nyugtató levelet tétetett közönséges-sé, mellyet egy szemmellátó bizonyoságtól vett a' 20- és 21-dik Majusi verekedésekről.

„Majus 20-ik napján, úgymond, az egyesült ármádiát, Május 20 és 21-iki tanyájáról ki nem mozdíthatta. E' napon reggeli 4. órakor kezdődött el a' mi bal szárnyunkon a' verekedés nagy hévséggel. Az ellenség csak tettetésképen támadott meg itten minket, a' mint a' következés is meg mutatta. Orosz Generál *Miloradovits*, a' kinek vezérlése alatt lévő könnyű seregeket Generál *Immanuel* vezérlette, a' Würtembergi Herceg alatt kommandírozta az Orosz ármádiának bal szárnyát. Később az ármádia derekára vonódott a' sebes viaskodás, a' hol keményen dolgozván az ártilléria, hátrább veretett az ellenség. Ekkor a' Generál *Lauriston* corpora megjelenvén, jobb szárnyunkat meg akarta kerülni, hanem *Barclaj de Tolly* Generáltól, a' ki Gotta mellett az ellenség szemén való tartására állított vala ki, addig míg a' Generál *Kleist* corpora, és a' *Klűx 's Rödér* brigadájok az ellenségre hátul rohantak, őket meg tartóztatták, 's kártáts tűzzel nagyon vesztegették, 's végre hátrább is verték.

Ezeknek a' brigadáknek, az az, tsuportse-regeknek elküldetések által a' Krekwitzi tetőkön állott Generál *Blücher* corpora meg gyengítve az ellenség az alkalmatossággal élt, 's azt nagy erővel megtámadta, és e' miatt a' nevezett Generális kéntelen vólt magát egy kevésse hátrább

vonni a' végre, hogy *York* Generállal egyesülhessen. Azonközben a' bal szárnyunk is előre nyomult, egynéhány ágyút el foglalt, és sok embert ejtett fogságra, 's annál fogva végünket elértük, a' mennyiben az ellenségnek jobb szárnyunk ellen való rohanását megakadályoztattuk.

Ennek az ellenségre nézve igen gyilkos két napi verekezésnek, a' békövetkezett este vetett véget, és az egyesült ármádia, a' tsata mezőtől nem messze, *Weisenberg* mellett szép rendbe ismét kiállott. Mi semmi ágyút nem vesztetünk el, és tsak azok estek közzülünk fogságra, a' kik nehéz sebet vettek. Ellenben mind ágyút, mind embert sokat veszített az ellenség. A' *Würtembergi* seregektől egész battallion jött hozzánk által, és a' *Szászok* közzül egy osztály. Sem a' mi veszteségünket, sem az az ellenséget a' számra nézve meghatározni nem lehet; mindazáltal bizonyosan mondhattuk, hogy három annyit veszített az ellenség mint mi, több lévén mind ágyúnk, mind seregeink igen bátran viselvén magokat. — A' mi ármádiánk dereka és bal szárnya, a' melly az *Orosz* hadi seregnek színéből és leg jobb artillériájából állott, épen nem vólt a' tűzben, 's azoknak ereje fontosabb végre tartatott. *Költ Breslauban Május 23 ik napján 1813.*

A' *Drezdai* tudósítások azt tartják, hogy az egyesült *Orosz* 's *Pruszus* és *Frantzia* hadi seregek közt, *Május* 16 es 19 napjain történt verekedések igen veresek vóltak, és hogy kiváltképen azon hólnap' 20-ik napján *Bautzen* mellett esett verekezésben több ember veszett volna el, mint *Május* 2-ik napján a' *Lützeni* veres mezon.

Azt hírlelik, hogy az *Oroszok* azt javasolják a' *Prusszusoknak*, hogy é essék fel *Berlint* és *Potsdamot*, 's az egész *Prusszai* Országot pusztítsak el, mint ők miveltek tavaly *Moszkva* városával 's annak egész vidékével 52 mértföld hosszaságra. Ezen tekintetből égették most fel az *Oroszok* a' *Misnai* kerületben *Bischofswerda* kis várost, melly *Drezdatól* hét mértföldre fekkütt vala.